

# نسیم بهشتی

(سطح ۱)

در آمدمی بر تربیت دینی کودکان

در مرحله ی سیادت (تولّد تا پایان ۷ سال)

محمد علی خردمندی

سرشناسه : خردمندی، محمد علی، ۱۳۴۱ -  
 عنوان و نام پدیدآور : نسیم بهشتی (سطح ۱): درآمدی بر تربیت دینی کودکان  
 مشخصات نشر : اصفهان: گلبهار، ۱۳۹۰.  
 مشخصات ظاهری : ذ، ۱۹۷ ص.  
 شابک : 978-600-6325-03-3  
 یادداشت : کتابنامه: ص. ۱۹۵.  
 موضوع : تربیت خانوادگی (اسلام)  
 موضوع : تعلیمات دینی برای کودکان  
 موضوع : والدین و کودک (اسلام)  
 ده بندی کنگره : ۱۳۹۰ ۵۳۶۴/۲۵۲/۴BP  
 رده بندی دیویی : ۲۹۷/۶۴۴  
 شماره کتابشناسی ملی : ۵۱۵۸۸۴۲

### انتشارات گلبهار اصفهان

نام کتاب : نسیم بهشتی  
 مولف : محمد علی خردمندی  
 ویراستار : علی اکبر حدادی - مینا شرکت  
 قایم : فرزانه شرف دین  
 نوبت چاپ : اول  
 تاریخ انتشار : ۱۳۹۱  
 اندازه : رقعی  
 تعداد صفحات : ۱۹۲ صفحه  
 تیراژ : ۳۰۰۰ نسخه  
 چاپ : نشاط اصفهان  
 قیمت : ۴۰۰۰ تومان  
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۶۳۲۵-۰۳-۳

تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۳ ۲۰۳ ۸۷۴۲

## فهرست مطالب

| عنوان                              |         |
|------------------------------------|---------|
| مقدمه                              |         |
| فصل اول : اصول و مبانی تربیت دینی  | ۱.....  |
| توجه به طبیعت کودک                 | ۲.....  |
| در نظر گرفتن مراحل رشد             | ۳.....  |
| اصلاح باور ها                      | ۵.....  |
| به کار بستن آداب و قوانین اسلامی   | ۱۲..... |
| سال اول و دوم ولادت                | ۱۳..... |
| سال سوم زندگی                      | ۲۳..... |
| سال چهار تا هفت سالگی              | ۲۵..... |
| گرایش به بازی                      | ۲۵..... |
| فواید بازی                         | ۲۷..... |
| چند نکته پیرامون بازی کودکان       | ۲۸..... |
| کودکان بازیگوش                     | ۳۰..... |
| گرایش به سؤال کردن                 | ۳۳..... |
| نکاتی پیرامون سؤالات کودکان        | ۳۴..... |
| گرایش به شنیدن داستان              | ۳۹..... |
| نکاتی پیرامون قصه گویی برای کودکان | ۴۱..... |
| گرایش به محبت                      | ۴۳..... |
| نکاتی پیرامون محبت به کودکان       | ۴۴..... |

|    |                                                              |
|----|--------------------------------------------------------------|
| ۴۴ | نمونه هایی از محبت های پیامبر «ص» به کودکان                  |
| ۴۷ | گرایش به آزادی                                               |
| ۴۷ | نکاتی پیرامون آزادی                                          |
| ۵۰ | فصل دوم : عوامل مؤثر در تربیت دینی                           |
| ۵۱ | نقطه ی پاک                                                   |
| ۵۳ | رزق حلال                                                     |
| ۵۵ | تأثیر لقمه ی حلال و حرام در انسان                            |
| ۵۸ | محیط سالم                                                    |
| ۶۱ | محبت به اهل بیت علیهم السلام                                 |
| ۶۳ | چگونه کودکان را با محبت به اهل بیت علیهم السلام تربیت کنیم ؟ |
| ۶۷ | آثار و فوائد محبت اهل بیت «علیهم السلام»                     |
| ۶۹ | برطرف کردن موانع                                             |
| ۷۰ | ضعف اراده                                                    |
| ۷۱ | بدبینی به والدین                                             |
| ۷۵ | ماهواره و اینترنت                                            |
| ۷۷ | اثرات منفی ماهواره در تربیت دینی                             |
| ۸۱ | سرگرم شدن به گناه                                            |
| ۸۳ | توجه به نماز                                                 |
| ۸۵ | اثر تربیتی نماز در انسان                                     |
| ۸۷ | اثرات ترک نماز                                               |
| ۸۹ | چه کنیم تا کودکان به نماز رغبت پیدا کنند ؟                   |
| ۹۶ | یک خاطره ی آموزنده                                           |

ایجاد روحیه ی تقوای الهی ..... ۹۷

فصل سوم : انواع تربیت دینی ..... ۱۰۰

تربیت اعتقادی ..... ۱۰۱

چه زمانی به کودکان آموزه های دینی بیاموزیم ؟ ..... ۱۰۲

چگونه به کودکان آموزش دهیم ؟ ..... ۱۰۳

در اعتقادات چه چیزهایی به کودک بیاموزیم ؟ ..... ۱۰۶

تربیت اخلاقی ..... ۱۰۸

اخلاق فطری و طبیعی ..... ۱۰۹

اخلاق اکتسابی ..... ۱۱۶

اهمیت تربیت اخلاقی در کودکی ..... ۱۱۷

چگونه کودکان خود را تربیت اخلاقی کنیم ؟ ..... ۱۲۰

عدالت بین فرزندان ..... ۱۲۵

اخلاق و رفتار شایسته ی فردی را به آنان آموزش دهیم ..... ۱۲۶

تربیت فقهی ..... ۱۲۷

احکام عملی اسلام ..... ۱۲۸

گناه چیست ؟ به چه کارهایی گناه گفته می شود ؟ ..... ۱۳۰

چه قسمت از احکام فقهی را به کودکان بیاموزیم ؟ ..... ۱۳۱

فصل چهارم : شیوه ها و راهکارهای عملی در تربیت دینی ..... ۱۳۸

امر به معروف ..... ۱۳۹

اهمیت امر به معروف ..... ۱۳۹

امر به معروف در خانواده ..... ۱۴۰

نهی از منکر ..... ۱۴۴

- ۱۴۰..... اهمیت نهی از منکر
- ۱۴۰..... نهی از منکر در خانواده
- ۱۴۹..... پند و اندرز
- ۱۵۱..... عمل صالح
- ۱۵۲..... نمونه هایی از عمل صالح در تربیت دینی
- ۱۵۵..... فراهم کردن فضای مناسب برای تربیت دینی
- ۱۵۶..... استفاده از برهان و دلیل
- ۱۵۷..... تشویق و تنبیه
- ۱۶۲..... روش گفت و گو
- ۱۶۴..... داستان سرایی
- ۱۶۵..... تأکید بر تربیت غیر مستقیم
- ۱۶۵..... مبادرت به تربیت خود قبل از دیگران
- ۱۶۷..... فصل پنجم
- ۱۶۸..... گزیده ای از احادیث تربیتی
- ۱۷۵..... باید ها و نباید های تربیتی
- ۱۹۰..... منابع و مأخذ

## مقدمه

به نام خدایی که جان آفرید      سخن گفتن اندر زبان آفرید  
خداوند بخشنده ی دستگیر      کریم خطابخش پوزش پذیر<sup>۱</sup>  
خداوند مهربان، جهان و آن چه در آن است را در اختیار انسان  
قرار داد و هر چه برای رشد و تکامل وی لازم بود به او عطا  
فرمود .

«آیا ندیدید خداوند آن چه را در آسمان ها و زمین است مسخر  
شما کرد و نعمت های آشکار و پنهان خود را به طور فراوان  
بر شما ارزانی داشته است ؟...»

ابر و باد و مه و خورشید و فلک در کارند  
تا تو نانی به کف آری و به غفلت نخوری

همه از بهر تو سرگشته و فرمان بردار

شرط انصاف نباشد که تو فرمان نبری<sup>۲</sup>

در میان موجودات انسان را کمالات بیشتری داد، به او عقل و

---

<sup>۱</sup> سعدی ، بوستان

<sup>۲</sup> سوره ی لقمان ، آیه ی ۲۰

فطرت ارزانی کرد و وی را اشرف مخلوقات قرار داد و تمام  
امکانات خلقت را جهت رشد و تعالی او فراهم کرد .

فراموش نکرده ایزد در آن حال

که بودی نطفه ی مدفون مدهوش

روایت داد و طبع و عقل و ادراک

جمال و نطق و رأی و فکرت و هوش

ده انگشت، مرتب کرد بر کف

در بازویت مرکب ساخت بردوش

خداوند تنها به انسان عقل، اختیار و روح ملکوتی داد . سپس

بهترین و کامل ترین موجودات عالم که از تمام انسان ها برترند را

مأمور هدایت و راهنمایی انسان کرد و خود برای انسان ها کتاب

آسمانی فرستاد تا آن گونه که شایسته و بایسته است تربیت شوند

و شیوه ی زندگی بیاموزند . در حقیقت با فرستادن کتاب های

آسمانی، خود تربیت انسان را به عهده گرفت و پیامبران را مأمور

اجرای آن کرد.

\*\*\*

کاری که نه کار توست مسبار راهی که نه راه توست مسپر<sup>۱</sup>  
سپس انسان را مکلف به تکلیف نمود و به او اجازه داد با وی  
صحبت کند و راز و نیاز نماید و خود در قالب کتاب های  
آسمانی با او صحبت کرد .

آن جا که کمال کبریای تو بود

عالم نمی از بحر عطای تو بود

کاو را چه حد حمد و ثنای تو بود

هم حد و ثنای تو سزای تو بود<sup>۲</sup>

خداوند، جهان را برای انسان و انسان را برای کامل شدن و  
عبادت و بندگی را وسیله ی تکامل و قرب خدا قرار داد و  
دستورات تربیتی را به ما داد . در تعالیم آسمانی و کلمات نورانی  
پیامبر اسلام ﷺ و امامان معصوم علیه السلام آموزه های مهم  
تربیتی همراه با راه کارهای عملی و ظرافت های آن ، فراوان یافت  
می شود که با عمل به آن دستورات انسان به خوبی رشد می کند و  
دیگر نیازی به تعالیم ساخته و پرداخته ی ذهن بشری پیدانمی کند.

<sup>۱</sup> سعد الدین وراونی ، مرزبان نامه

<sup>۲</sup> عبدالرحمن جامی

در این آموزه ها گام اول در تکامل انسان ، تربیت دینی سپس تربیت و رشد علمی است . والدین در زمان ما ، به رشد علمی فرزندان خود خوب توجه می کنند ولی گاهی در تربیت دینی و رشد روحی آن ها کوتاهی می نمایند .

بدگهر را علم و فضل آموختن

دادن تیغ است دست اهرمن

تیغ دادن در کف زبگی مست

به که آید علم را ناکس به دست

در میان شیوه های تربیتی موجود ، هیچ روشی مانند دستورات الهی و تعالیم انبیاء و پیامبران و امامان «علیهم السلام» بهتر و زودتر به نتیجه نمی رسد و ماندگار تر نیست زیرا :

۱- از طرف خداوند که آفریدگار ماست و نیازها و تمایلات ما را بهتر از دیگران می داند و علم و دانش او محدود به زمان و مکان نیست و همواره قدرتمند است ، تدوین شده است .

چه دانند مردم که در خانه کیست

نویسنده داند که در نامه چیست

۲- مطابق با فطرت و عقل و در جهت رفع نیازهای انسان است .

۳- در تربیت دینی بر درون ( قلب ) تأکید می شود . پس

ریشه ای درونی دارد که آثار مثبت آن در بیرون آشکار می شود .

۴- ساده و همه کس فهم است .

۵- در تمام زمان ها و مکان ها و فرهنگ ها قابلیت اجرا شدن

دارد .

۶- تأکید بر باورهای درست و اعتقادات صحیح دارد .

۷- موجب آسایش و آرامش و نشاط و رضایت خاطر می شود .

همه ی مردم به دنبال خوشبختی در دنیا هستند ولی باید بدانند که

خوشبختی واقعی در عمل به دستورات اسلام است که آنان را به

آسایش و آرامش می رساند .

والدین باید کودکان خود را تربیت دینی کنند و هرگز از آنان

غفلت نکنند . در حقیقت ، قبل از ازدواج با انتخاب همسری

شایسته تربیت دینی شروع می شود و تا پایان زندگی ادامه

می یابد.

در کودکی اگر عادات های درست و باورهای شایسته در وجود

انسان ریشه نکند در جوانی تربیت مشکل می شود. کودکی که

با فرهنگ نماز آشناست و به قرآن عادت کرده است ، در جوانی

راحت تر نماز می خواند .

هر که در خریدش ادب نکنند

در بزرگی فلاح از او برخاست

چوب تر را چنان که خواهی پیچ

نشود خشک ، جز به آتش راست

اگر کودکان را درست تربیت نکنند و یا از آن ها غفلت کنند

عادت ها و صفات بد در وجود آنان قرار می گیرد و در بزرگسالی

به سختی می توان آن را برطرف کرد .

آهنی را که موریانه بخورد

توان برد از او به صیقل زنگ

با سیه دل چه سود گفتن وعظ

برود میخ آهنین در سنگ

پیامبر گرامی اسلام «صلی الله و علیه و آله» در حدیث مشهوری

فرموده اند :

«الْوَلَدُ سَبْعَ سِنِينَ وَ عَبْدٌ سَبْعَ سِنِينَ وَ وَزِيرٌ سَبْعَ سِنِينَ...»

«فرزند هفت سال آقااست ، هفت سال بنده ( فرمانبردار ) و هفت

سال وزیر است .»

دانشمندان دینی با توجه به این حدیث ، که دوران تربیت را

مشخص کرده است ، تربیت دینی را به سه دوره تقسیم می کنند :

- ۱- دوره ی سیادت : در تربیت دینی کودکان ۱ تا پایان ۷ سال
- ۲- دوره ی اطاعت: در تربیت دینی کودکان و نوجوانان ۷ تا پایان ۱۴ سال

۳- دوره ی وزارت: در تربیت دینی جوانان ۱۴ تا پایان ۲۱ سال.

بدیهی است برای هریک از این دوران ها در آموزه های دینی دستوراتی آمده است که گاهی با همدیگر متفاوت و گاهی با هم تناسب دارند. اگر از دوران کودکی تا پایان جوانی این دستورات را به کار ببندیم هرگز با بحران تربیتی فرزندان برخورد نخواهیم کرد.

در این کتاب کوشش کردیم با گردآوری آموزه های دینی از قرآن و حدیث و توضیح آن ها مجموعه ای در تعلیم و تربیت کودکان فراهم کنیم تا والدین با به کار بردن آن تعالیم نورانی ، فرزندان خود را الهی تربیت کنند . از آن جا که دوران تربیت در کلام نورانی پیامبر اسلام « صلی الله علیه و آله » به سه مرحله تقسیم می شود ، ما نیز این کتاب را در سه سطح تدوین کردیم و چون پیامبر گرامی اسلام « صلی الله علیه و آله » فرمودند : « بوی فرزند نسیمی از

بوی بهشت است<sup>۱</sup>. «این کتاب را» نسیم بهشتی «نام نهادیم.

بدین ترتیب کتاب در سه سطح به صورت زیر منتشر خواهد شد.

«ان شاء الله»

- نسیم بهشتی (سطح ۱) : درآمدی بر تربیت دینی کودکان در دوران سیادت.

- نسیم بهشتی (سطح ۲) : درآمدی بر تربیت دینی کودکان و نوجوانان در دوران اطاعت.

- نسیم بهشتی (سطح ۳) : درآمدی بر تربیت دینی جوانان در دوران وزارت.

در این کتاب علاوه بر آموزه های دینی، برگرفته از قرآن و حدیث، اشعار شاعران فارسی زبان که برگرفته از همان تعالیم و سرشار از معنویت است نیز استفاده کرده ایم. سراینده ی بعضی از این سروده ها بر نگارنده معلوم نبود در نتیجه بدون ذکر منبع، آن را آورده ایم.

در پایان از آفریدگار مهربان می خواهم که توفیق عمل به تعالیم آسمانی اسلام را به همگان عطا فرماید.

\*\*\*

<sup>۱</sup> علامه مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، ج ۱۰، ص ۹۸، حدیث ۶۸

ای برتر از خیال و قیاس و گمان و وهم  
وز هر چه گفته اند و شنیدیم و خوانده ایم  
مجلس تمام گشت و به آخر رسید عمر  
ما همچنان در اوّل وصف تو مانده ایم<sup>۷</sup>

اصفهان

فروردین ۱۳۹۱ شمسی

محمد علی خردمندی

# فصل اول

## اصول و مبانی تربیت دینی

✓ توجہ بہ طبیعت کودک

✓ در نظر گرفتن مراحل رشد

✓ اصلاح باورها

قبل از ازدواج

قبل از تولد نوزاد

اصلاح باورها نسبت بہ ازدواج

✓ بہ کار بستن آداب و قوانین اسلامی

شامل :

سال اول و دوم زندگی

سال سوم زندگی

سال چهار تا ہفتم زندگی

گرایش بہ بازی

گرایش بہ سؤال کردن

شنیدن داستان

آزادی